

Ghebovswel Sonder Grondt

Hazart, Cornelius

Antwerpen, 1669

Het Sesde Capittel. Wordt voorders uyt de Schrifture bewesen dat de Roomsche, dat is, de ware ende Catholijcke Kercke niet en kan dwalen, vervolgens dat wy door haere uyt-sprake op onse ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71494](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71494)

HET SESDE CAPITTEL.

Wordt voorders uyt de Schrifture bewelen dat de Roomsche, dat is, de ware ende Catholijcke Kercke niet en kan dwalen, vervolgens dat wy door haere uyt-sprake op onse Schriftuer-boeken vast gaen.

A Enghesten dat wy uyt de boozgaende beslu- ten (ghetrocken uyt de eyghen leeringen der Calvinisten) wel versekert zijn dooz de auzhozige banden D. Gheest dat onse boecken de ware Schrifture zijn / soo moeten wy dan oock uyt de boozseude Schriftuer-boecken bewijfen dat de Roomsche, dat is, de ware ende Catholijcke Kercke niet en kan dwaelen.

Dooz eerst dan behalven de besluften die ick uyt de leertughe der Calvinisten ghetrocken hebbe / om te toonen dat de Roomsche Kercke de ware Kercke Christi is / ende vervolgens de Catholijcke, (want dat is al een dinghen) ick bewijfe dit nu uyt onse Schrifture:

1. *Marci 16. 17. 19.* Seght Christus: Den genen die geloofst sullen hebben, sullen dese teeckenen volgen: In mynen name sullen sy de duyvelen uyt-werpen, met nieuwe tonghen sullen sy spreken, slanghen sullen sy op nemen ende al ist dat sy yet doodelijcx sullen drincken dat en sal haer niet schadighen, op de siecken sullen sy de handen leggen ende sy sullen ghesont worden.

2. *Ioan. 3. 2.* seght Nicodemus tot Christum: Wy weten dat ghy van Godt zijt ghekomen, want niemand en kan dese teeckenen doen die ghy doet, ten zy dat Godt met hem is. Wat dit namelijk booz teeckenen waren / woordt gheseyt *Actor. 10. 38.* te weten / dat hy ghenas alle die van den duyvel overweldight waren, want Godt was met hem, ende elders meer / daer Christus gheseyt woordt / de siecken / de blinden / de dooven / de kreupelen &c. ghenesen te hebben / ende de dooden belevt.

wecht. Hier uyt make ick dese besluypen :

De belosten van duyvelen uyt te werpen / de handen op de stercken te legghen &c. En wordt in de Schryfture aen niemant anders ghedaen als aen de ware gheloobighe / maer de ware geloobighe en konnen nergheus anders zyn als in de ware Kercke Christi, soo wordt dan dese belofte ghedaen aen de ware Kercke Christi alleen :

Doorders / beslypt de Schryfture dat Godt met hem is die soodantighe teekenen doet / soo is dan Godt met de ware Kercke Christi :

Maer dese teekenen siet men booz de ooghe noch deden in de Roomsche Kercke gheschieden / soo zyn dan die vande Roomsche Kercke / de ware gheloobighe / verbolgens sy is de ware Kercke Christi, ofte de Catholijcke Kercke / ende Godt is niet hoer : Du / de ware Kercke Christi, ofte de Catholijcke Kercke met de welke Godt is (ghelijck de Calvinisten selve bekenen) en kan niet dwalen / so en kan dan de Roomsche Kercke niet dwalen / oerfulst als sy ons / door haere uytspzake / versekeret dat onsen boeck / die wy den bybel noemen / ware Schryfture is / dat moeten wy aen nemen als uyt-gesproken door den bystant ende auctoriteyt vanden H. Gheest.

Hier teghen segghen de Calvinisten, dat mirakelen te doen niet aen allen ghegheuen is.

Antw. Dat is waer / want oock alle de eerste Christenen in 't besonder en deden gheene mirakelen / dit en is oock niet noodtigh / 't is ghenoegh dat er op alle tijden eenighe zyn diese doen / dese en sijn nergens te bindē als in de Roomsche Kercke allen / soo siet dan de belofte Christi vā mirakelē te doen / op de Roomsche Kercke alle / maer dese belofte heeft Christus alleen aen de ware Kercke ghedaen / de wijle vā dese belofte in de Roomsche Kercke alleen volbrocht wordt / soo is dan de Roomsche Kercke alleen de ware Kercke.

Sy segghen 2. De mirakelen hebben na de tijden der Apostelen op-gehouden / ende en waren oock

doek niet noodtigh na de verheydinghe des Euan-
geliums.

Antw. Dit haelen sy upt hunnen Dordrechtchen
Bijbel op *Marci*. 16. ende *1. Cor.* 13. Doch dit en kan
hun niet baten/want dien boeck/volgens den scrij-
ven is gheene Schrifture soo lanck als sy die niet
en kunnen bewijzen: ter contrarie/ wy hebben in
onse boecken/ (vande welke wy / dooz de antwo-
rtept Godts/sprekende dooz sijne Kercke / nu niet
versekert zijn/ datse oprechte Schrifture sijn) dat
de mirakelen/sonder bepalinghe van tijdt/de ghe-
loobighen altijd sullen volghen: want Christus
Marci. 16. heeft dit beloofst niet alleen vooz eenen
bepaelden tijt aen sijne Apostelen/maer sonder te-
nigen tijdt aen te wijzen ofte bepalen op den welcken
de mirakels souden geschieden oft op-houden.

Sy segghen- 3. dat'er in den uytersten daghe
le sullen kommen die segghen sullen/ gheschiet is
staet *Matth.* 7. 22. Heere, wy hebben in uwen name gepro-
pheteert, ende in uwen name duyvelen uytghewoepen, en-
de in uwen name vele krachten ghedaen, dan sal ick hier
opentlijk aensegghen, ick en hebbe u noyt ghekent, gaet
van my die ongherechtigheydt werckt.

Antw. Ick aenbeerde dese woorden als upt ge-
spoken van den H. Gheest/ maer nu is de queest
of dese woorden moeten verstaen worden van op-
rechte godlijke mirakelen / ofte wel van verstaen-
de: indien de Calvinisten dit verstaen van verstaen
mirakelen/soo en komt dit hier niet te propheeten/
de wijle wy hier van gheene andere mirakels en
spreken als van waerachtighe/ indien sy dan hier
verstaen waerachtighe mirakels / soo seght dan
Christus hier opentlijk/dat de mirakelen na de tij-
den der Apostelen niet en souden ophouden/maer
ter contrarie dat'er noch vele, na dese tyden/ in sy-
nen naem souden propheeten / duyvelen uyt-
ghen/ende andere krachten boendse gheene Apo-
stelen waren/ want vande Apostelen / ofte soodan-
nighe Apostolijcke mannen / die t'huinen tijden
noch leefden/ en kan men niet segghen: Gaet van

my die Congherichtigheydt werckt, ofte ick en hebbe u
noyt ghekent, Soo hebben wy dan ver ekinghe
uyt de Schrifture dat'er na de tijden van de Apo-
stelen noch herschepden ware mirakelen van vele
souden ghedaen worden; dese en siet men nergens
gheschieden als in de Roomsche Kercke alleen soo
heeft dan de Roomsche Kercke alleen/ door den by-
sant Gods / de kracht om ware mirakelen te
doen; dese kracht/ namelijk oock van dubbelen
uyt te werpen/ ghelijck Christus belooft heeft / en
wordt niemant ghesont als aen de gheloovige of-
te ware Kercke/ soo is dan de Roomsche alleen de
ware ende gheloovige Kercke: want alhoewel
dese kracht oock kan ghegheben worden aen de
ghene die ongerechtighen wercken / of quaet van
leven zijn / hier uyt en volghet niet datse daerom
onghelovigh zijn: want de Calvinisten selve in
hunnen Catechismus bekennen dat oock de beste
wercken van de oprechte gheloovighen niet sonde
besmet zijn/ ende dat'er niemant en leeft die niet
en sondigh/ vervolgens het oprecht gheloof staet
wel saemen met de ongerechtigheyt: Hier uyt en
volghet oock niet dat alle de ghene die mirakels
doen quaet van leven zijn/ ofte van Godt niet ge-
ken worden/ andersins soude men dit oock moe-
ten segghen vande Apostelen: oversulcx dit alte-
mael en bewijst niet dat daerom de Roomsche Ker-
cke de oprechte ende gheloovige Kercke Christi laet
te zijn / om dat'er somtijt zyn die mirakelen
doen/ ende nochtans niet goet van leven en zyn.

Sy segghen. 4. Christus heeft gheseyt *Matth. 24.*
dat'er valsche propheten sullen opstaen die groo-
te teekenen en wonderheden doen sullen / soo en
kan men dan uyt de mirakelen de ware Kercke
niet kennen.

Antw. 1. Christus ter contrarie heeft gheseyt *Mar-
ci 16.* dat men de ware Kercke/ ofte gheloovighen
aen de mirakelen kennen sal: knoopt nu eens
dese twee Schriftuer. plaetsen saemen.

2. Ten volghet daerom niet dat het allegaer val-
sche

sche propheten zyn die mirakelen doen / om te
Christus gheseyt heeft dat'er valsche propheten
len opstaen die mirakelen doen sullen; ander
soud'er onwaerachtig zyn't gene hy *Marci 16* ghe
seyt heeft / te weren / dat de oprechte gheloobigen
de duyvelen sullen uyt-saghen / de sieken mer't op
leggghen der handen ghenesen &c. Dese consequen
dan en deught gheenfinis niet: Daer sullen valsc
propheten op-staen die mirakelen doen sullen, enge
die mirakelen doen sijn valsche propheten.

3. Hoedantgh de mirakelen sullen sijn die van de
valsche propheten sullen ghedaen worden / segg
den *h. Apostel Paulus. 2. Thessal. 2. 9.* ende *Joanes*
Apoc. 13. 13. daer sy / sprekende vanden Anti-Christ
seggghen / dat hy teekenen dooz de kracht vanden
duyvel / ende wonderheden der leugenen doen sal
maer de mirakelen die in de Roomsche Kercke ghe
schiedt zyn / en nu noch gheschieden / en konnen
niet valsche zyn / noch gheschieden dooz de kracht
van den duyvel / want den eenen duyvel / segghet
Christus wel uytduchelijck *Marci 3. 23* en kan den
anderen niet uyt-saghen / noch oock de dooden
dooz vele jaren het leven gheven / ende dit is me
ninghmael in de Roomsche Kercke gheschiedt / so
zijn dit van mirakelen die alleen dooz de kracht
Godts gheschieden / vervolghens en sijn het ghe
ne valsche maer ware mirakelen.

Daorders dan moet-men beslupren dat de Room
sche Kercke de godlycke ende oprechte is / aengho
sien datse die godlycke teekenen heeft die van Cal
sto aen de ware Kercke beloofd zyn.

Opdelijck segghen de Calvinisten, namenssich op
Apoc. 13. 13. dat de mirakelen van de Roomsche Ker
cke ten deele verstaet zyn / ten deele van den Satan
gheschieden.

Antw. Sijn sy maer ten deele verstaet / soo sijn't
dan eenighe mer'er daer gheschiedt: Maer de he
le wereldt kan ghetuyghen dat onder dese is / na
melijck het uytwerpen der duyvelen / twelck van
den duyvel niet gheschieden en kan gheschiedt Christ
ten

us doek uyt d'uckelick seght) soo zind'er dan mi-
rakelen inde Roomsche Kercke gheschiede/ die niet
handen d'upbel/ maer dooz de kracht Godts ghe-
daen zyn.

Juden sy segghen dat onder de bersterde mira-
kelen moer ghestelt worden het uytwerpen der
d'upbelen. Ick en hebbe hier niet anders op t'ant-
woorden als datmen niet met woorden maer met
sacken (volgens de maxime der Philosophen) te ac-
teren moet de ghene dit het ghetuyghnisse van de
heele werelt/ oock niet eedi bevesticht/ ver-
werpen.

Laet ons nu noch hoorder uyt de Schryftuere
hewijzen dat de Roomsche Kercke alleen de waere
Kercke Christi is.

Christus *Matth. 28. 19.* ende *Marci 16. 15.* ghebidt
aen sijne Apostelen dat sy souden henen gaen in de
ghehele werelt/ ende het Euangelie predicken
aen alle creaturen / ende alle volckeren onderwij-
sen. Soo heeft hy dan begeert dat sijne Kelighe /
niet alleen dooz de Apostelen / (want die en kosten
niet altyt blijven leuen) maer oock door hunne na-
volghers inde ghereente, de heele werelt dooz soude
ghepredickt worden aen alle Creaturen/ende dat
alle volckeren souden in de selve onderwisen wo-
den: Nu braghe ick of'er wel eene Kelighe de hee-
le werelt deur is ghepredickt gheweest aen alle
Creaturen en volckeren / behalben de Roomsche
't is seker dat neen: Niet het Jodendom, want dat
en heeft sich na de doot Christi seker onder niet ee-
ne natie verheydt: Niet het Turckdom, want dat
en is noyt in heel Europa, noch in America, bekend
gheweest: niet het Lutherdom, want dat en is niet
bekent noch in Vranckrijck, noch in Moscovien, noch
in Tartarien, noch in heel Indien: Niet de Calviniste-
ry, want daer en weetmen niet van/ noch in Spaeg-
nien, noch in Italien, noch in Persien, noch in menige
gewesten des werelts / niet van alle de andere
secten t'zj Socinianen, t'zj Mennisten, t'zj Quackers,
&c. die steken alleen in eenighe hoeken / en trey-
nighe

nighe steden : Maer ick en weet schier niet een
landt ofte natie in de heele werelt daer het
Roomsch gheloof niet en is ghepredicht ghetweest
ofte niet en daet niet ghestapelt : Dit blijkt :
In Europa oock in die ghewesten die teghentwoon-
delijck met de ketterhen besmet zijn : Want nu-
mant en kan loochenen dat Enghelant, Schotland,
Yrlandt, Hollandt, Zeelandt, Vrielandt, Duytslandt, Den-
mercken, Sweden, Bemen, Polen, Transsylvanien, Swi-
tserlandt allegaer Roomsch Catholijck zijn getweest
herkennende den Paus booz het opper-hoofd van
de Kercke &c. van Italien, Spaegnen, Vlaenderen, Bre-
bault, Vranckerijck en valt gheen disput : Armenien,
Syrien, Grieken-landt, Mooren-landt, Turckijen, onder de
Keysers van den Oosten / hebben mede op haeren
tijdt het Roomsch Catholijck gheloof beliden.
Dit gheloof is verbruydt ghewest dooz de rijcken
van Mogor, Malabar, Cambaja, Tunquin, Cocinchin,
Sina, Japonien, Moluco, Malaca, Goa, Mozambique, ende
wordt noch hedens daeghs daer gheoeffent / ghe-
lijck oock in Persien, palestynen, in Peru, Brasilien, Ca-
nada, epubelijck de heele werelt dooz onder alle
soorten van volcken en nassen :

Dier uyt make ick dit besuyt :

Dolghens het ghebodt Christi en moest er geen
andere Kelligie verkondicht worden aen alle vol-
ken en nassen / als de Kelligie vande ware Kercke
alleen :

Maer daer en is noyt eenighe andere Kelligie
verkondicht gheweest aen alle volcken en nassen
als de Roomsche Kelligie alleen. Ergo de Roomsche
kelligie alleen is die vande ware Kercke / verbruy-
gens is de Roomsche Kercke de ware kercke al-
leen.

Dit dus vast ghestelt zijnde uyt de Schriften
volght dat al wat in de selve vā de onseylbaerheyt
der kercke gheseyt wordt / vande Roomsche Kercke
alleen wordt gheseyt.

1. Seght Christus *Matth.* 28. 20. Siet ick ben met u
alle de daghen tot de voleydinghe der werelt. *Matth.*
16.

Joan. 14. 16. **Segt hy:** Ick sal den Vader bidden, ende hy sal u eenen anderen trooster gheven op dat hy by u blijve inder eeuwigheydt, namelijk den gheest der waerheydt.

Dese beloften en heeft Christus aen niemant gedaen als aen zijne, ofte aen de waerachtighe kercke te weten / dat hy / ende den gheest der waerheydt / alle de daeghen, ende inder eeuwigheydt by haer sullen blijven.

Maer die / by de welcke Christus, ende den gheest der Waerheydt eenweijck blijven / en konnen niet dwalen.

Soo en kan van de waerachtighe kercke niet dwalen: **Du / hoven is bewesen dat de Roomsche kercke de waerachtighe kercke is / soo en kan van de Roomsche kercke niet dwalen.**

2. Seght Christus Matth. 16. 18. Ghy zijt Petrus ende op desen steen sal ick mijne Kercke bouwen, ende de poorten der hellen en sullen teghen de selve niets vermoghen.

Den Calvinist Morus, verstaet hier dooz de poorten der helle, de doot / ende het graf / ende seght dat Christus hier spreekt van de berrijensisse der gheboogighen: **Maer dit segghen is meer eene gupchelijke nergens op ghefondeert / als eene bestandighe opt-legginghe: Daerom de andere Calvinisten verklaeren dit beter ende bequaemlijker / segghende / dat dooz de poorten der helle hier verstaen wordet het ghewelt vanden duyvel, ende van sijne instrumeten, als namelijk sijn ketters &c. Oberfulex Christus belooft hier a u zijne, oft aen de waerachtighe kercke dat noch den vader der leughentale / noch de dwalende gheesten / opt yets teghen de waere kercke sullen vermoghen om de selve in haere leeringhen te brenghen tot leughentale / ofte tot dwalinghen / maer de Roomsche kercke (ghelijck hoven bewesen is) is de waere kercke / soot dat van dese belofte Christi op de Roomsche kercke / dat se in haere leeringhen noyt en sal lieghen / of dwaelen.**

3. Seght Paulus 1. Timot. 3. 15. De Gheemeente des

C 5

leven

levenden Godts is een pilær ende vastigheydt der waerheydt.

De Roomsche Kercke is de Ghemeynte des levenden Godts, soo is sy dan de pilær ende vastigheydt der waerheydt / maer en Kercke die soodanigh is en kan niet dwaelen / soo en kan dan de Roomsche Kercke niet dwaelen.

Hier op seght den Calvinist Morus, hoer soo bet als de Votmaten der Kercke van Christo ende den H. Gheest bestiert worden / sy en kunnen niet dwaelen / maer so veel als se van de werelt / die een vbandt Christi is / ende van het vleesch / 'welck een vbandt Godts ende des H. Gheests is / weghgheboert worden / sy kunnen dwaelen.

Antwoorde: Maer de Kercke Christi (ghelijck nu datelijck hebben behoort) wordt alle de dagen ende eeuwelijck tot de voleyndinghe des werelck van Christo, ende den H. Gheest bestiert / soo en kan se dan noyt noch van de werelt / noch van het vleesch / door dwaelinghen weghgheboert worden hoe seer dat se van de selve bestreden worden / want dit blijft altydt waerachtigh / dat de poorten der hellen teghen haer noyt en sullen vermoghen / ende dat se blijft de vastigheydt ende pilær der Waerheydt. Ick make nu mijn leste besuyt à primo ad ultimum.

De Kercke de welcke alleen de ware teekenen heeft die Christus in de Schrifture toe-eyghent aan de waerachtighe Kercke / is alleen de waerachtighe Kercke.

De Roomsche Kercke heeft alleen soodanighe teekenen.

Soo is dan de Roomsche Kercke alleen de waerachtighe Kercke: maer de waerachtighe Kercke / ghelijck mede blyckt nyt de Schrifture / en kan niet dwaelen / namelijk in't fondament des Gheboots.

Soo en kan dan de Roomsche Kercke niet dwaelen in't fondament des Gheboots.

Het fondament des Gheboots is de Schrifture

tuer volghens den sin bande woorden.

Soo zijn dan onse hoecken / die wy Schryfuer noemen / de ware Schryfuer volgens den sin van de woorden / aenghesien dat se ons door sulckg aen-gelwesen woorden bande Roomsche Kercke die niet dwalen en kan in't fondament de Gheloofs.

Alsoo gaen wy vast / niet op eenighe mensche-lijcke auctoriteyt / ofte twijffelachtighepdt van den intoendighen gheest / maer op eene upt-spraak te welcke gheschiedt door den bystandt van den waren ende onsefzbaren H. Gheest.

HET VII. CAPITTEL.

Kort begriip van al het voorgaende, ende klaert onderwijs voor alle Catholijcken, soo ghestudeerde als ongestudeerde, hoe sy moeten disputeren met de Calvinisten om hun den mondt te stoppen.

Hoe gruttigh de Calvinisten zijn om te dispute- ren leert ons de daghelijckste experientie: want noyt en komt soodanigh mensch in eenighe gheselschap der Catholijcken / tzy op maectijden / tzy op scheyen / oft waghens / daetelick komt het op een disput upt / namelijk oft van't alderh. Sacrament / ofte van't Dagebter / oft van't eeren der beelden / aen-roepen der Heylighen / &c. om nu de Catholijcken t'onderwijfen hoe sy sich in soo eene ghelegheuyt moeten draghen om dese ongherustighe gheesten den mondt te stoppen / sal sich hier by mantere van eene saemen-spraakte boozstellen / hoe sy dit moeten / en kunnen doen / sonder eenighe subtile argumenten / ofte heftighe disputen.

Door al / soo wanneer eenigen Calvinist de questie roert / by exempel / van't alderh. Sacrament (al- soo is't van al de reste) een Catholijck en moet noyt eerst sijn geboelen dies-aengaende bewijfen /

ofte